

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Надя Димитрова Миронова

Университет за национално и световно стопанство, гр.София

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки , професионално направление 3.8. Икономика , докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор: Татяна Венелинова Тодорова, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Маркетинг и мениджмънт”

Тема: „Финансови аспекти на бизнес модел по предприемачество. (В резултат на усъвършенстван университетски курс)“,

Научен ръководител: проф. д-р Сава Гроздев и доц. д-р Радостин Вазов

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № № 36 от 11.03.2021. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определен(а) за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Финансови аспекти на бизнес модел по предприемачество. (В резултат на усъвършенстван университетски курс)“, за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“ Автор на дисертационния труд е Татяна Венелинова Тодорова, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Маркетинг и мениджмънт” с научни ръководители проф. д-р Сава Гроздев и доц. д-р Радостин Вазов от ВУЗФ.

Предадените от материали включват:

- Автобиография
- Копие на дипломата за придобита образователно-квалификационна степен „магистър” Дисертационен труд „Финансови аспекти на бизнес модел по предприемачество. (В резултат на усъвършенстван университетски курс)” в обем от 161 страници.

- Автореферат в обем 33 страници.
- Списък с публикациите на кандидата – 3 броя.
- Списък с приноси

Представените материали отговарят на изискванията за участие в процедурата.

2. Кратки биографични данни за докторанта

От представената автобиография е видно, че Татяна Годорова има подходяща и свързана с темата подготовка чрез образование в магистърска степен MSc International Public Management and Policy, Leiden University, с тема на магистърската работа: Interest Group. Има сериозен опит като преподавател и изследовател в Hogeschool Rotterdam и University of Applied Sciences, Rotterdam.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Предприемачеството е все по-добра възможност за професионална реализация, в резултат на което нарастващ брой млади хора избират предприемачески програми, за да развият собствения си капацитет и да се подготвят за такава практическа дейност. Целта на дисертационния труд е да се оцени ефективността на учебните програми по предприемачество в българските ВУЗ като се предоставят нови емпирични данни доколко тези програми успяват да мотивират бъдещите предприемачи (предмет на изследването). Обект на изследването са намеренията на студентите за предприемаческа кариера след завършване на обучение в програма по предприемачество. Тезата е формулирана, както следва: „Българското университетско образование по предприемачество влияе положително върху предприемаческите намерения на студентите“. Формулирани са подцели, задачи и хипотези, които са свързани логично помежду си и са реализирани в хода на изследването.

4. Познаване на проблема

Докторантът познава добре проблема, който изследва. Това е видно от автобиографията, от една страна. От друга страна свидетелство е познаването и умелото използване на 87 академични монографии, статии и студии.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява да се постигне поставената цел. Използвани са разнообразни методи и източници за събиране на данни. За доказване на тезата, изследването комбинира методи като „сравнителен метод“, „конкретизация“, „абстракция“,

„индукция“, „обобщение“, „описателен статистически подход“, „прогнозен анализ, „анализ“ и „синтез“. За събиране на данни сред целевите участници - студенти, които се обучават в курс по предприемачество в университети в България - е използвана анкета. Общо N = 83 студенти са взели участие в проучването (UNWE n = 8 (9,6%); VUZF n = 4 (4,8%); Ruse-Uni n = 15 (18,1%); Тракия -SZ n = 26 (31,3%) и VFE n = 6 (7,2%). Данните от проучването са анализирани на три етапа - първо, описателен анализ, за да се установи: (1) общ профил на студентите (т.е. възраст, университет, година на обучение, пол, процент на тези, които са започнали / ръководили бизнес); (2) обща степен на очаквания и интерес към платената длъжност и предприемачество. След това е направен корелационен анализ, за да се установи как / дали очакванията от обучението са свързани с: (а) профила на студентите (т.е. възраст, пол, предприемачески опит); (б) избор на професионална кариера (т.е. платена заетост и предприемачество/ самостоятелна заетост. По време на последния етап са проведени анализи на ANOVA, за да се наблюдават разликите между тестваните променливи величини в различните университети.

Използваната методика е подходяща за постигане на изследователските цели.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд „Финансови аспекти на бизнес модел по предприемачество. (В резултат на усъвършенстван университетски курс)“ в обем от 161 страници (112 страници без приложенията) и е структуриран както следва: увод, шест глави, заключение, списък на използваната и цитирана литература и приложения. Дисертацията съдържа 25 графики, 2 таблици и 6 приложения. Структурирана е в 6 глави (в т.ч. увод и заключение). Първата част е увод, в който са дефинирани основните понятия, както и изходните гледни точки на автора към проблемите на предприемачеството и обучението като процес. Анализирани са предприемаческата среда в България и макрорамката на развитието и висшето образование в нашата страна. Втората глава представя методиката на емпиричното изследване. В нея са формулирани тезата за обхвата и целите на изследването. Третата глава представя подбрани примери за добро обучението по предприемачество в Европа. Четвъртата глава представя бизнес модел за университетска програма по предприемачество в България. Тези две глави са базирани съответно на изследователските въпроси, поставени за установяване на следното: (1) валидността на ТПП за предприемаческите намерения сред българските студенти; (2) влиянието на всяка от променливите в модела за предприемачески намерения; (3) представяне и валидиране на модел за обучение по предприемачество с финансиране, приложим за

университетите в България. Пета глава анализира валидността, ограниченията и бъдещите насоки на изследванията. Шеста глава съдържа заключения и препоръки.

Въпреки нестандартната номерация, която създава впечатление за липса на фокус, дисертацията е структурирана правилно в съдържателно отношение. Стилът на автора е ясен и научен. Позоваванията и цитиранията са коректни и са на място и във връзка с авторовите тези.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Постигнатите резултати от изследването отговарят на предварително зададените цели и задачи. Посочените от автора приноси интерпретирам по-скоро като резултати. Приемам за реализирани следните теоретични, методологични и практико-приложни приноси със съответната моя формулировка:

1. Разширени са научните знания в сферата на предприемачеството чрез установяване на връзки със сферата на образованието, като са изведени самостоятелни оригинални доказателства за приложението на ТПП.
2. На основата на доказани научни подходи и инструменти е създадена и апробирана нова методика за оценка на ефективността на българското университетско образование по предприемачество в България.
3. Разработен е практически приложим инструмент за усъвършенстване на българското университетско образование по предприемачество спрямо политически, икономическата, социални и технологични фактори, типични за второто десетилетие на 21 век в България.
4. Синтезиран е нов бизнес модел за университетска програма по предприемачество чрез стимулиране на създаването на стартъпи и прилагане на механизъм за самофинансиране

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са три публикации, които са свързани пряко -1 бр. и косвено- 2бр. с дисертационния труд. Публикациите могат да се приемат като достатъчно доказателство за получена положителна оценка на научната общност за авторовите идеи и са достатъчни като брой според изискванията на закона.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика е видно, че докторантът съответства на изискванията.

10. Лично участие на докторанта

Считам, че представеният дисертационен труд е лично изследване на докторанта и формулираните приноси и получени резултати са негова лична заслуга. Не откривам доказателства за плагиатство в предоставения текст.

11. Автореферат

Съдържанието на автореферата отговаря напълно на основните текстове, изводи и резултати в труда. Качеството на автореферата е много добро и е в съответствие с изискванията на правилника на ВУЗФ и ЗРАСРБ.

12. Критични забележки и препоръки

Към докторанта имам следните препоръки:

2. Да промени номерацията на главите, за да преодолее впечатлението за липса на фокус.
3. Да структурира показателите за ефективност на програмите за обучение спрямо определени признаци / потребителска удовлетвореност, компетенции, мотивация и т.н/, което би допринесло за приложимостта на методиката.

13. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от докторанта.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на докторанта да оформи подходящо методиката и да я издаде като книга. Също така е целесъобразно да активизира участието си в научни форуми и да активизира публикационната си активност в списания с висок импакт фактор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно**

съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Татяна Венелинова Тодорова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Татяна Венелинова Тодорова в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

16.04. 2021г.

Рецензент:

Проф.д-р Надя Миронова